

Néhány szó a szakértői jelentéshez fűzött „Észrevételek”-hez

Sonnevend Péter

1993. június 24-én datálódott Kovács Lászlóné felelős szerkesztő tájékoztató levele, amelyből tudomást szereztem az 1992. évi szakértői munkánk anyagainak publikálásáról. 13 hónap múltán, s Kiss Jenő főigazgató úr észrevételeinek ismeretében kértem lehetőséget pár gondolat kifejtésére.

Anyagunk öt szakértő önálló munkálkodására épült azon együttes szándéktól hajtva, hogy elősegítsük a könyvtár hosszú távú fejlődését. Ma újraolvasva az anyagot, úgy tűnik, aligha maradt ki számottevő kérdés, gond, célkitűzés.

Így – véleményem szerint – állást foglaltunk abban a hol látenszen továbbélő, hol felszínen is kieleződő kérdésben, milyen legyen a központi könyvtár jellege. Idézek anyagunkból: „Mi a központot úgy képzeljük el, mint a kétmillió főváros legkönnyebben hozzáférhető információs bázisát, amely az igazgatási-városfejlesztési információktól kezdve a legszélesebb közönséget érintő társadalmi kérdésekig pozitívan tud reagálni az igényes kérdésekre. A központ szerepének tudományos könyvtár és/vagy nagy public library kifejezésekkel illusztrálható vitájában mi a kettő fenti módon értelmezett szintézisét tartjuk nemcsak szerencsésnek, de távlatosnak is.”

(Ezek után meglepő, hogy az „Észrevételek” szerzője szerint a bizottság „jóllehet a felkérés ezt kifejezetten kérte, nem szembesítette az intézmény stratégiai tervében, illetve a főpolgármesteri hivatal vonatkozó «sárga füzetében» megfogalmazott álláspontokat”.)

AZ „Észrevételek” szerzője azt is nehezményezi, hogy a jelentés szerint „a központi könyvtárban dolgozók bére jelentősen meghaladja a főkönyvtárban dolgozókéét”. Ha valaki veszi a fáradságot a jelentés létszámmal és bérhellyel foglalkozó fejezetének átolvasásához, akkor ilyen kifejezést nem talál. Olyat viszont igen, hogy 1989-től 1991-ig a bérkülönbség nőtt, s „úgy tűnik, mintha a létszámcsökkentés előnyei csupán a központ dolgozóinál érvényesültek volna”. Egyébként a tendenciát nem minősítettük.

Ezévi információim szerint a könyvtár vezetése a jelentésre hivatkozva a hálózat irányítási struktúrájának jelentős átalakítását kezdeményezte. A változtatás alapgondolatával általánosságban egyet tudok érteni, viszont a megvalósítás teljesen idegen tőlem, s mindenképpen le kell szögezni, hogy a bizottság *nem* adott ki ilyen „felhívást”. Vagyis olyant, hogy 22 kerületi hálózat *helyén* jöjjön létre hat regionális. A jelentés anyaga így fogalmaz: „A mai 22 kerületi hálózat, kisérc arcnélküli, párhuzamosságoktól bénított, s maga a működtetés ennyi egységgel aligha emelhető modern szintre... Legjobb talán az lenne, ha ... belátható jövőben megépülne ... öt-hat regionális (”kerületközi,”) könyvtár... A területi nagyságnál még sokkalta fontosabb a telepítés... A bizottság egy tagja (*Bátynyi Béláné*) szerint ezen 5-6 alközpont irányítási szerepkört is kaphat a hozzá tartozó 2-3 kerületi könyvtárai tekintetében”. Ezen kívül olvasható a VI. fejezet 4. pontja a hálózatról. Ott is fejlesztési igényről van szó, nem az irányítási struktúra gyökeres megváltoztatásáról, ami egyébként aligha aratna osztatlan elismerést a kerületi önkormányzatokban, márpedig azzal mindenki egyetért, hogy azok gazdahajlamait csak erősíteni érdemes.

Kiss Jenő véleménye szerint a jelentés „alapul veszi és elfogadja a könyvtár által az elmúlt évek során kidolgozott dokumentumokat...”, s ezekkel összhangban teszi meg javaslatait”. Azt hiszem, úgy lenne pontosabb a megfogalmazás, ha a bizottság egyértelmű nagybecsülése alapján néhány sarkalatos pontot plasztikusabbá tennénk. Távirati stílusban: **1.** a központ minden tevékenységével nyisson a hálózat felé (számitástechnikától gyarapításig-feldolgozásig, Budapest Gyűjteménytől tájékoztatásig); **2.** napirendre kell tűzni a KESZ-programot, ugyanis a mai KESZ a megtervezett, illetve szükséges KESZ-nek csupán töredékét hozza (funkcionálisan); **3.** egyértelműen állást kell foglalni egy megfelelő méretű és

telepítésű új központi könyvtáráépület szükségessége mellett, ugyanis csak egy minden ízében produkcióképes központ megléte garantálja a teljes könyvtár hatékonyságát. A jelentés szövege szerint: „A szolgáltató központ az egész fővárosi nyilvános könyvtári működése alfája és omegája. Ha megfelelő épületben ki tudja bontakoztatni szolgáltatásait..., akkor a teljes FSZEK új arculatot ölt”; 4. az anyag visszatérően súlykolja, hogy elfogadhatatlan a helyszűke („a magyar vidéki könyvtárak száz lakosra vetített alapterületi ellátottsága három és félszer haladja meg a fővárosit. Nagyságrendi hátrány jelentkezne, ha a ... skandináv könyvtárak lennének az összehasonlítás alapjai”), s nem önmaga okán, hanem, mert ez – meg a gyötrelmesen csökkenő új gyarapo-

dás – oda vezet, hogy a könyvtár szolgáltatásait, de presztízsét is mélyen befolyásolni tudó aktív rétegek még inkább csökkenő arányban lesznek jelen a használók körében. Arányuk ma is igencsak problematikus.

Az ellenérveket meghallgatva és tisztelve is magam megmaradok azon a bizottsági véleményen, hogy az operatív intézményirányításban kívánatos megszemélyesíteni a hálózatot, annak problémáit, érdekeit.

Gondolataimat, amelyek a bizottsági munka folyamán fogalmazódtak meg, igyekeztem összefüggően is kifejtetni (olvashatók a *Könyv – Könyvtár – Könyvtáros* című lap júniusi számában).

(1993. június 30.)

Néhány szó a „Néhány szó”-hoz

Nem kívánok vitatkozni *Sonnevend Péter* három flekknyi „Néhány szavával”. Én ugyanis azt gondolom, hogy ugyanarról a kérdésről *Sonnevend Péter*nek más véleménye lehet, mint nekem.

Az olvasó pedig maga is tud ítélni. Ítéletéhez az itt közöltekén kívül olvashatja a hivatkozott és vitatott dokumentumokat. (Kettőnek a hiányzó bibliográfiai adatait itt közlöm. A FSZEK céljai és elsőbbségei az 1990-es évekre címűt a *Könyvtáros* 1991/10. számában találja az olvasó. A főpolgármesteri programjavaslat pedig *Budapest*

szabaddemokrata főpolgármesterének programjavaslatai. Előtanulmányok 3. Oktatás, kultúra. Bp. 1991. 30 p. címen jelent meg az ún. „sárga füzetek” sorozatában.)

Sonnevend Péter kilenc hónapja ismerte meg észrevételeimet. A Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága 1992. X. 13-i ülésének meghívójával kapta. Ez az ülés vitatta – és fogadta el nagy elismeréssel – a szakértői jelentést az észrevételekkel együtt. *Sonnevend Péter*nek ott nem volt egy szava sem az észrevételekhez.

Kiss Jenő